

ПРАВОВИЙ РЕЖИМ ЗЕМЕЛЬ ПРИРОДНО-ЗАПОВІДНОГО ФОНДУ

Бойченко Руслан Вікторович

*старший викладач, Сумський національний аграрний університет,
Україна, м. Суми*

LEGAL REGIME OF LANDS OF NATURE RESERVE FUND

Ruslan Boychenko

*senior lecturer, Sumy National Agrarian University,
Ukraine, Sumy,*

АНОТАЦІЯ

Статтю присвячено аналізу правових аспектів використання та охорони земель природно-заповідного фонду.

ABSTRACT

The article is devoted to the analysis of legal aspects of the use and protection of lands of the nature reserve fund.

Ключові слова: природно-заповідний фонд; природні комплекси; біорізноманіття; території та об'єкти ПЗФ.

Keywords: natural reserve fund; natural complexes; biodiversity; territories and objects of the PZF.

Збереження островців природи, які залишились відносно незмінними серед антропогенних ландшафтів, деградованих, забруднених територій, забруднених водойм, осушених боліт і штучних деревостанів, є одним з пріоритетних напрямків державної політики у сфері охорони навколишнього природного середовища.

Різке скорочення чисельності багатьох видів рослин і тварин, великомасштабне перетворення ландшафтів спонукає до здійснення заходів, спрямованих на збереження природного різноманіття. Основним механізмом збереження природного біорізноманіття країни та різноманіття її ландшафтів є

формування репрезентативної, науково обґрунтованої мережі територій і об'єктів природно-заповідного фонду [1].

Природно-заповідний фонд становлять ділянки суші і водного простору, природні комплекси та об'єкти яких мають особливу природоохоронну, наукову, естетичну, рекреаційну та іншу цінність і виділені з метою збереження природної різноманітності ландшафтів, генофонду тваринного і рослинного світу, підтримання загального екологічного балансу та забезпечення фонового моніторингу навколишнього природного середовища [2].

Землі природно-заповідного фонду (ст. 43 Земельного кодексу України (далі – ЗКУ)) - це ділянки суші і водного простору з природними комплексами та об'єктами, що мають особливу природоохоронну, екологічну, наукову, естетичну, рекреаційну та іншу цінність, яким відповідно до закону надано статус територій та об'єктів природно-заповідного фонду [3]. Схожий термін наведено у ч. 1 ст. 7 Закону України (далі - ЗУ) «Про природно-заповідний фонд України», а також - у ч. 1 ст. 61 ЗУ «Про охорону навколишнього природного середовища».

Порядок створення й оголошення територій та об'єктів природно-заповідного фонду визначається ст. ст. 51-55 ЗУ «Про природно-заповідний фонд України».

Правовий режим земель природно-заповідного та іншого природоохоронного призначення регламентується передусім главою 7 ст. ст. 43 - 46 ЗКУ, де визначається поняття та правовий статус земель природно-заповідного фонду та іншого природоохоронного призначення, які становлять окрему категорію земель України [5]. Порядок надання земельних ділянок і видачі документів на право володіння, користування і розпорядження землями природно-заповідного фонду визначається статтями 20, 122, 123, 125, 126 ЗКУ. Зміна меж, категорії, скасування статусу територій та об'єктів ПЗФ здійснюється відповідно до норм глави 22 ЗКУ. Контроль за забезпеченням режиму охорони та використання земель ПЗФ здійснюється органами та особами, визначеними главою 32 ЗКУ.

Відповідно до статті 9 Закону України «Про природно-заповідний фонд України» території та об'єкти природно-заповідного можуть використовуватися: у природоохоронних цілях; у науково-дослідних цілях; в оздоровчих та інших рекреаційних цілях; в освітньо-виховних цілях; для потреб моніторингу навколишнього природного середовища [2]. Крім того, законодавство допускає додаткові види використання земель природно-заповідного фонду: для заготівлі деревини, лікарських та інших цінних рослин, їх плодів, сіна, випасання худоби, мисливства, рибальства та інші види використання, однак усі вони можуть здійснюватися лише за умови, що така діяльність не суперечить цільовому призначенню територій та об'єктів природно-заповідного фонду і встановленому для них правовому режиму.

На землях природно-заповідного фонду та іншого природоохоронного або історико-культурного призначення забороняється будь-яка діяльність, яка негативно впливає або може негативно впливати на стан природних та історико-культурних комплексів та об'єктів чи перешкоджає їх використанню за цільовим призначенням.

Завдання, науковий профіль, характер функціонування і режим територій та об'єктів природно-заповідного фонду визначаються у положеннях про них, які розробляються відповідно до чинного законодавства. Режим використання різниться в залежності від категорії об'єкту природно-заповідного фонду.

На використання земельної ділянки або її частини в межах природно-заповідного фонду може бути встановлено обмеження (обтяження) в обсязі, передбаченому законом або договором. Обмеження (обтяження) підлягає державній реєстрації і діє протягом строку, встановленого законом або договором.

Межі територій та об'єктів природно-заповідного фонду встановлюються в натурі відповідно до законодавства. До встановлення меж територій та об'єктів природно-заповідного фонду в натурі їх межі визначаються відповідно до проектів створення територій та об'єктів природно-заповідного фонду.

Збереження територій та об'єктів природно-заповідного фонду забезпечується шляхом: встановлення заповідного режиму; організації систематичних спостережень за станом заповідних природних комплексів та об'єктів; проведення комплексних досліджень з метою розробки наукових основ їх збереження та ефективного використання; додержання вимог щодо охорони територій та об'єктів природно-заповідного фонду під час здійснення господарської, управлінської та іншої діяльності, розробки проектної і проектно-планувальної документації, землевпорядкування, лісовпорядкування, здійснення оцінки впливу на довкілля; запровадження економічних важелів стимулювання їх охорони; здійснення державного та громадського контролю за додержанням режиму їх охорони та використання; встановлення підвищеної відповідальності за порушення режиму їх охорони та використання, а також за знищення та пошкодження заповідних природних комплексів та об'єктів; проведення широкого міжнародного співробітництва у цій сфері; проведення інших заходів з метою збереження територій та об'єктів природно-заповідного фонду.

Отже, під поняттям земель природно-заповідного фонду розуміють законодавчо визначені землі, що входять до складу однієї з категорій земель України та включені до національної екологічної мережі України, які є базисом для здійснення природоохоронних заходів стосовно особливо цінних природно-територіальних комплексів та об'єктів, розташованих на них, разом з тим, самі є об'єктами особливої охорони зі спеціальним правовим режимом збереження, відтворення та використання, що мають особливу екологічну, естетичну, рекреаційну цінність тощо. У вітчизняній законодавчій базі щодо забезпечення правового режиму використання земель природно-заповідного фонду існує неузгодженість екологічного, земельного, природоохоронного законодавства та законодавства про місцеве самоврядування у частині організації та забезпечення функціонування заповідних об'єктів. З цією метою необхідно врегулювати розбіжності між законодавчими актами, що стосуються природно-

заповідного фонду та обґрунтувати пріоритетність охоронюваних територій над іншими видами цільового призначення земель.

Список літератури:

1. Кобеньок Г.В. Збереження біорізноманіття, створення екомережі та інтегроване управління річковими басейнами: [Посібник для вчителів і громадських природоохоронних організацій] / Кобеньок Г.В., Закорко О.П., Марушевський Г.Б. – К.:Wetlands International Black Sea Programme, 2008.–200с.
2. Закон України «Про природно-заповідний фонд» від 16 червня 1992 року № 2456-XII [Електронний ресурс]. - Режим доступу: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/2456-12>.
3. Земельний кодекс України [Електронний ресурс]. - Режим доступу: <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/2768-14>.